

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Disputationvm De Censuris In Communi,
Excommunicatione, Suspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

2 De culpa co[m]municantis ciuilititer cum excommu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

municare,
ne videretur
si.

ditione, nec ex parte excommunicati, nam licet A
Ecclesia ad hoc habeat potestatem, & interdum ea
utatur, vt patet ex cap. *postulasti*, de iudicis, cum si-
milibus, tamen in censura excommunicationis illa
non vitur, nec talem prohibitionem posuit ipsi ex-
communicato. Nam in c. *penult.* de Sent. excom. &
similibus solum dicitur excommunicatum priuari
communione fidelium: non ergo infidelium, alias
nō *fidelium*, sed *omnium* dicendum esset. Cur autem
ab Ecclesia id factum sit si aliquis inquirat, respon-
debimus primo, quia id satis est ad penam excom-
municati; deinde quia, quod per se intendit, est ab-
scindere excommunicatum ab Ecclesia, & tāquam
membrum putridum rescire, vel vt ipse emende-
tur, vel vt aliis non noceat: quod vero cum iis, qui
foris sunt, communicet, non curat.

12
Est tamen
excom-
municatus
cum
excom-
municato
com-
municare.

Dices: Ergo eadem ratione non tenebitur vnus
excommunicatus alium vitare: quia vterque suo
modo extra Ecclesiam est, & quasi membra separa-
ta, quæ inter se communicare non prohibentur, sed
cum toto, vel membris illi vnitis. Respondetur ita
inulisse Glossam in cap. *Deuotam*, 27. q. 1. male vero,
non est enim eadem vtriusque ratio. Nam excom-
municatus fidelis est, vnde cum censura hæc sepa-
retur à communione fidelium, & neminem excipiat,
nullamue cōditionem requirat, separat etiam à cō-
munione alterius excommunicati. Maior patet,
quia, vt dixi, *fidelis* hic non sumitur in eo rigore, quo
significat eum, qui fidem habet, & retinet; quo sen-
su apostata fidelis non est, cum tamen sit excommu-
nicatus; sed sumitur pro baptizato quolibet: qui
vel factus, vel speciali iure, ac debito fidelis esse de-
bet: quo sensu excommunicatus necessario fidelis
est: ergo sicut excommunicati tenentur vitare alios
fideles, ita etiam se ipsos vicissim, & mutuo. Quod
autem illo sensu accipienda sit vox *fidelis*, quando
asseritur excommunicationem priuare cōmunio-
ne fidelium, probatur, quia intentio Ecclesiæ est se-
parare excommunicatum à confortio omnium il-
lorum membrorum in quæ ipsa iurisdictionem ha-
bet, vt patet ex c. *Sicut* *Apostoli*, cum aliis in. quæst.
3. vbi simpliciter cauetur ne quis cum excommunicato
communitet, quæ verba omnes Ecclesiæ subditos
comprehendunt, huiusmodi autem sunt omnes bap-
tizati, etiam si excommunicati, vel hæretici, ac a-
postatæ sint: nam licet hi non sint membra quantū
ad vñionem, & cōiunctionem cum Ecclesia, præ-
sertim qui fide carent, tamen quantum ad subie-
ctionem & obligationem præceptorum, vim & ra-
tionem membrorum retinent: neque enim propter
ipsorum delictum Ecclesia amittit iurisdictionem
in ipsos; neque ex suo delicto ipsi reportant com-
modum, vt communicare possint, vel communi-
cari ab iis, à quibus antea non poterant. Si ergo ex-
communicatus vitare tenetur alium, qui excom-
municatus non est, & hic in excommunicationem in-
cidat, non propterea iam poterit cum illo commu-
nicare, vel ab illo communicari: & similiter fidelis
hæreticum vitare tenetur, licet ipse postea in hære-
sim labatur, non propterea illa obligatione libera-
bitur. Tenetur ergo excommunicatus vitare exco-
municatum, & hæreticum hæreticum: quæ senten-
tia communis est, eamque tenet Abbas in c. *Illud*, n. 6.
de Cleric. excom. minist. Hostiens. in Summ. tit. de
Sent. excom. n. 11, & Ioan. de Lignano in lib. de Cen-
sur. §. 27. n. 2. Ad argumētum ergo negatur sequela,
quia excommunicatus non ita est extra Ecclesiam,
sicut alij infideles, excluditur enim quantum ad ea,
quæ sunt commōdi, non vero quantum ad ea, quæ
sunt oneris, & obligationis: Ecclesia etiam plus ve-
tat suis subditis communicationem cum excom-
municatis, quam cum aliis infidelibus, qui ad ipsam nō
pertinent, vel quia hæc est pœna & medicina respec-
tu suorum subditorum, non vero respectu alieno-
rum, qui potius per benignitatem, & familiaritatem,
Fr. Suarez tom. 5.

Abbas
Hostiens.
Lignano.

quam per separationem, ad fidem trahendi sunt, vt
ex Aug. notatur in cap. *Infideles*, 23. q. 4.

SECTIO II.

An, & quale peccatum sit communicatio ciuili cum
excommunicato.

E priori parte quæstionis in titulo
parte insinuada nulla est cōtrouersia:
nam certum est apud omnes peccare,
per se loquendo, tam excommunica-
tum communicando cum aliis fide-
libus quocunque modo ex dictis sect. præced. qua
fidelem quemcunque non excommunicatum com-
municando eisdem modis cum excommunicato.
Sequiturque ex dictis, nam ostendimus vtrique esse
per hanc censuram prohibitam hanc communica-
tionem: ergo vtrique peccant illam exercendo.

Difficultas ergo tota est de posteriori parte quæ-
stionis, quale peccatum hoc sit, cōmunis resolutio
esse videtur, hoc peccatum, regulariter loquendo,
esse tantum veniale. Ita docuit D. Thomas, in 4. dist.
18. qu. 2. art. 3. & in additionibus, q. 23. ar. 3. & Quod-
lib. 1. a. 9. & cum secuti sunt ceteri Theologi, & Sū-
mistæ, nec Canonistæ dissentiunt in c. *Sacris*, de iis
quæ vi, & de Sent. excom. licet enim Abbas opposi-
tum (sub formidine tamen) sentiat, quem nonnulli
sequuntur: alij vero frequentius nobiscum sentiunt,
vt videre licet in Nauar. in Sum. c. 27. n. 30. & Couar.
in c. *Alma*, §. 3. n. 7. & 8. Hostiensis vero in Sum. titul.
de Sent. excom. §. fin. in hoc distinguit inter excom-
municationem ab homine, & à iure, & illam dicit
obligare sub mortali in hac materia, hanc impro-
babilem censo, quia nec excommunicationes illæ
sunt diuersarum rationum, neque præcepta homi-
nis plus de se obligant, quam leges. Ac denique, si
quæ ratio probat assertionem positam quoad ex-
communicationem à iure, æque præcedit quoad ex-
communicationem ab homine. Ratio ergo asser-
tionis est, quia qualibet lex, licet ex suo genere gra-
uis sit, materia leui tantum obligat sub veniali:
hæc autem materia humanæ communicationis in
his actionibus communibus ad conuictum seu cō-
mercium humanum pertinentibus satis leuis est,
tum secundum se, quia hæ actiones non sunt magni
momenti, tum in ordine ad excommunicationem,
quæ indirecte tantum & secundoario has actiones
prohibet.

Nauar.
Couar.

Dices: Imo in ordine ad finem excommunica-
tionis videtur materia illa satis grauis, quia ex ob-
seruatiā, vel transgressionem illius multum pendere
potest quod excommunicatus respiciat; qui est fi-
nis excommunicationis: nam, cum hæ actiones cō-
munes frequentiores sint, magisque necessariae vi-
tæ humanæ, nihil magis potest, morali modo lo-
quendo mouere excommunicatum vt à contuma-
cia recedat, quam si videat se ab aliis destitui, etiam
in his actionibus. Respondetur in primis remo-
uenda esse ea, quæ sunt per accidens, quale erit, si ob
hanc cōmunicationem augeatur cōtumacia exco-
municati, & maiorem libertatem & audaciam cō-
cipiat ad resistendum Ecclesiæ: nam hoc iam erit
quoddam genus scandalum ratione cuius poterit pec-
catum esse mortale: id vero dicimus esse per acci-
dens; nos autem per se solum consideramus natu-
ram & grauitatem actionis, & sic dicimus esse leue,
etiam si in ratione impeditur nō ad consequendum
finem excommunicationis consideretur. Infert e-
nim excommunicatio multa alia grauissima in cō-
moda, tam in diuinis, vt hætenus vidimus, quā in
humanis, vt sectione sequenti declarabimus, quæ, si
integre seruentur, satis superque sunt ad commo-
uendum excommunicatum: quod si ea omnia cō-
temnat, parum certe iuuabitur ob separationem in
his

Obiectio.

Solutio.

his leuioribus actionibus: præsertim adiunctis exceptionibus & limitationibus, quas ipsa Ecclesia in hoc negotio adhibuit, & paulo inferius exponemus. Accedit, quod D. Thom. recte considerauit, verisimile non esse voluisse Ecclesiam tam grauem obligationem imponere fidelibus omnibus in materia adeo leui, frequenti, & vulgari, cum sine magno animarum periculo esse non possit: alioqui quod in vniuersam medicinam esset institutum, in commune damnum, & periculum vergeret; quod est contra Ecclesiæ benignitatem, ac conuenientem prouidentiam.

4
Excommu-
nicatus,
cum aliis
communi-
candis, solum
peccat ve-
nialiter.

Atque hinc tandem infero, quamuis citati Doctores regulariter loquantur de participantibus cum excommunicato, cum aiunt, in hoc genere participationis solum venialiter peccare, idem dicendum esse de excommunicato ipso, si in his actibus tantum fidelium communicationi se immisceat: nam, cum in hoc se habeant excommunicatus, & alij tanquam duo extrema, & correlatiua, si respectu vnius materia est leuis, etiam erit respectu alterius, cæteris paribus. Item, quia iura æque hoc prohibent vtriq; extremorum. Nec obstat quod dicitur in c. Illud, de Cleric. excom. ministr. excommunicato periculosius esse communicare, quam communicari: nam eodem modo dici posset aliis etiam fidelibus non vitare excommunicatum periculosius esse, quam non vitari ab illo: quia vitare in ipsis est, non vitari autem non semper est in ipsis, quæ est ratio prædicti textus: in hoc ergo pares sunt. Non nego tamen, secundum rectam rationem, & cæteris paribus ex parte materiæ, magis obligari excommunicatum hac lege vitandi ipsum, tum quia culpa, & ratio illius pœnæ in ipso est: tum etiam quia prohibitio magis directe in ipsum fertur. Dico tamen, hanc comparisonem seu excessum semper esse intra latitudinem, & capacitatem materiæ: atque adeo in præfenti non excedere latitudinem venialis culpæ.

Intra lati-
tudinem
autem culpa
venialis
plus peccat
esse quam
aliis.

Varj textus contra resolutionem datam obuium-
tur, & explicantur.

Cap. Sacri
de iis qua vi.

Cap. Exce-
ptionem de
Excep.

Cap. Si vere,
de Sent. ex-
com.

Cap. Signifi-
cavit, de
Sent. excom.

Contra hanc vero communem doctrinam obuij possunt aliqua ex iure Canonico. Primum ac præcipuum est cap. Sacri, de iis, quæ vi, vbi, loquendo de communicatione cum excommunicato in communi dicitur, esse peccatum mortale absque ulla distinctione de hac vel illa materia. Restringens autem textum illum, vt quidam faciunt, ad communicationem in crimine, vel in sacris, voluntarium est. Secundo obicitur caput, Exceptionem, de Exceptionibus in illis verbis: Ne quisquam in periculum animæ suæ excommunicato communicare cogatur: nam periculum animæ non incurritur nisi propter peccatum mortale in proprietate locutionis. Tercio obicitur c. Si vere, de Sent. excom. in verbis illis, Excusabiles eritis apud Deum, si in excommunicatorum nauibus existentes cum dolore cordis sub spe penitentis communicaueritis ipsis, in quibus eorum communicationem non potueritis evitare. Quæ verba adeo grauius indicant sane grauem etiam obligationem ad huiusmodi communicationem vitandam, quandoquidem in casu tantæ necessitatis, cum tot circumstantiis à Pontifice permittitur. Quarto obicitur possunt omnia iura, in quibus excommunicantur fideles propter hanc communicationem: nam, licet regulariter illa excommunicatio tantum sit minor: illa etiam grauior pœna esse videtur, quam vt propter solum veniale peccatum ferenda sit, cum prius suffceptio omnium sacramentorum, quod de se grauissimum est incommodum.

Accedit quod interdum propter hanc communicationem excommunicatio maior, & Papæ reservata imponitur, cap. Significavit, de Sententia excommunicat. vbi sermo est de communicantibus cum

A excommunicatis à Papa. Et quamuis hoc censetur esse singulare in excommunicatione Papali, tamen in grauitate culpæ id non potest esse singulare, licet fortasse sit in pœna. Quia, si materia præcepti in se considerata leuis est, etiam si prohibitio manet à supremo Pastore, non obligabit, nisi sub veniali culpa, quandoquidem leges etiam diuinæ, & naturales in materia leui non obligant, nisi sub veniali, eo vel maxime, quod in præceptis eiusdem rationis, quo manent à supremo, vel à proximo superiori, non videtur esse circumstantia, aut differentia, quæ sufficiat ad tantam diuersitatem constituendam, quanta est inter mortale, & veniale peccatum: si ergo communicatio hæc cum excommunicato à Papa mortale peccatum est, vt ostendit grauisima pœna excommunicationis maioris, etiam cum quolibet alio excommunicato, mortale peccatum erit. Atque simile argumentum fieri potest ex modo excommunicationis maioris, quæ interdum ferri solet ab homine in participantes: nam illa etiam supponit materiam peccati mortalis: quia, si materia est leuis, non potest homo, etiam si velit, obligari sub mortali in sola illa, & consequenter, nec sub censura maioris excommunicationis: si autem materia de se est grauis, & capax obligationis sub mortali, sufficiet communis prohibitio Ecclesiæ ad eandem obligationem inducendam.

C Vera diuisiones communicationis cum excommunicato traduntur.

Antequam his obiectionibus respondeam, suppono communem diuisionem Doctorum de triplici communicatione cum excommunicato, scilicet in crimine propter quod aliquis excommunicatus est, in diuinis, & in humanis, nã de primis duobus membris non dubitatur, quin intercedat culpa mortalis: de tercio vero est controuersia. Vt autem illa partitio radicatus intelligatur, & ratio illius doctrinæ melius reddatur, possumus nos alia diuisione, & subdiuisionibus vri. Est enim quædam communicatio prohibita quia mala, & antecedens, vt sic dicam, excommunicationem ipsam. Altera vero est mala, quia prohibita, & per ipsammet excommunicationem introducta. Prioris generis est communicatio in crimine criminoso, vt aiunt; iam communicare in crimine nihil aliud est quam cooperari in crimine seu contumacia propter quam lata est excommunicatio: hoc autem per se, & intrinsece malum est. Cumque illud crimen, & contumacia mortale peccatum esse supponatur, ex eo, quod est sufficiens causa excommunicationis maioris, sequitur, vt cooperatio ad tale crimen sit mortale peccatum, per se loquendo, id est, nisi per ignorantiam, vel inadvertentiam excusetur, aut nisi cooperatio sit tam leuis, vt quasi pro nihilo habeatur. Et ideo fortasse dicta est hæc communicatio in crimine criminoso, nam criminofus non dicitur nisi propter graue peccatum contumaciæ, quæ sufficientem materiam excommunicationis maioris includat. Atque hinc factum est, ex constitutione eiusdem iuris, vt participantes in crimine cum excommunicato, postquam excommunicationem contraxit (ita enim intelligendum hoc est) participes etiam fiant maioris excommunicationis c. Nuper, de Sent. excom. Vnde hæc communicatio, licet ex se mala sit, vt dixi, tamen etiam est prohibita per Ecclesiam, & sub censura maioris excommunicationis, & sub hac ratione eius priuatio, seu specialis obligatio abstinendi ab illa, inter effectus excommunicationis numerari potest. Neque circa illam alia difficultas, vel aliud notatu dignum occurrit.

Altera communicatio cuius priuatio per solam excommunicationem proprie introducta est (quia per se considerata alias licita erat) subdividitur in illa

Qui in tri-
mine crim-
inoso partici-
pauit cum
excommuni-
cato, si
postea cum
illo commu-
nicet ligatur
maiori ex-
comm.

Communi-
catio cum
excommuni-
catis

illa duo membra, scilicet diuinā, & humanā, quæ proprius vocabuntur Ecclesiastica, & ciuilibus, quia in priori membro plures communicationes comprehenduntur, quæ non proprie dicuntur diuinæ: nam solum illa, quæ est in sacramentis, sacrificio aut suffragiis, diuina proprie dicitur: communicatio autem Ecclesiastica in multis aliis rebus inuenitur, vt constat ex supra tractatis: & ideo hæc etiam dici solet generatim *communicatio in sacris*. De toto ergo hoc genere communicationis, & de modo quo in illo peccatur: deque pœnis, quæ propterea incurruntur satis dictum est in præcedentibus, ubi ostendimus, hanc communicationem ordinariæ, & ex suo genere in tali materia esse mortale peccatum, licet non repugnet aliquando esse tam leuem, vt sit venialis culpa. Pœna autem eius generalis est excommunicatio minor, specialis autem respectu aliquarum personarum, & actionum, est vel interdictum, vel irregularitas respectu ipsius excommunicati, si clericus sit.

Altera communicatio, quam ciuilem appellamus, in duobus præcipue differt à præcedente. Primo quod est minoris estimationis, & momenti, vt per se notum est. Secundo aiunt Doctores omnes etiam differre, quod respectu prioris secundario & indirecte tantum per excommunicationem intentata est. Cuius ratio esse videtur, quia spiritualia bona, cum sint propria filiorum Ecclesiæ, merito ac primario denegantur ei, qui ab Ecclesiâ abscinditur imo in hoc potissimum videtur consistere talis abscessio, & separatio ab Ecclesiâ. Item quia excommunicatus proxime ac per se fit indignus vsu spiritualium bonorum: vsu vero ciuilibus communicationis priuatur & ad maiorem terrorem, & correctionem, & in ordine ad spiritualia. Hæc ergo communicatio ciuilibus in duo alia membra subdiuiditur, scilicet in communem seu pertinentem ad humanum conuiuium, & forensem, de qua postea dicturi sumus: hic enim solum de priori agimus, cum dicimus illam esse materiam leuem respectu huius prohibitionis, ac proinde transgressionem in illa solum veniale peccatum esse.

Hoc autem cum tribus limitationibus intelligendum est: propterea enim dixi in assertionem, regulariter loquens. Prima est, vt talis communicatio fiat sine contemptu clauum Ecclesiæ. Hanc enim exceptionem Diuus Thomas adhibuit, & omnes sequuntur: estque communis ad transgressionem omnium præceptorum. nam quantumuis videatur leues ex materia, si ex contemptu fiant, sunt peccata mortalia, & ideo non spectant ad hunc locum, sed ad materiam de legibus, ubi etiam explicandum est quid sit operari ex contemptu: quod attingit Diuus Thomas, & ibi Galetanus, 2.2. quæst. 186. artic. 9. ad 3. & latius Couarruias, in cap. Alma, p. 1. §. 7. num. 6. & 7.

Secunda limitatio est, vt intelligatur de singulis actibus per se sumptis, nam licet in singulis non inueniatur malitia mortalis, vt diximus, in consuetudine tamen & frequentia eorum reperiri potest, si per modum vnius obiecti, directe aut indirecte voluti, sumantur tales actus. Cuius ratio non solum est, quia talis frequentia includit contemptum: nam licet hoc sit aliquod indicium contemptus, non tamen est certa, & infallibilis regula: nam etiam ex passione vel negligetia potest talis frequentia oriri, sed ratio propria est, quia licet actus singuli per se considerati sint materia leuis, frequentia tamen eorum est gravis materia, & plurimum derogans intentioni huius legis. Oportet autem vt hæc frequentia per modum vnius obiecti sumatur: nam si se iunctim adiuuim vnius actus fiat sine proposito formali vel virtuali alterius, licet illi per humanam fragilitatem multiplicentur, nullus eorum erit peccatum mortale: quia iuxta sanam doctrinam, ex

venialibus non fit mortale propter solam multiplicationem. Solum ergo quando aliquis ita communicat cum excommunicato. loquendo, aut cohabitando cum illo, vt id faciat animo id faciendi perseueranter, & quasi ex habitu, ac semper, moraliter peccabit. Et hæc est propria differentia inter hanc communicationem humanam, & sacramentā sacra, regulariter loquendo habet malitiam mortalem in singulis actibus: hæc vero in singulis est venialis tantum, licet in frequenti vsu possit esse mortalis. Quam limitationem adhibet Nauarr. dicto cap. 27. num. 30. sed illam ita declarat, vt dicat, intelligi de frequentia, quæ habet coniunctam malitiam mortalem animandi ad delinquendum: vnde reducit hanc ad communicationem in crimine. Sed si intelligit oportere, vt hæc frequentia procedat ex intentione seu voluntate animandi in crimine, falsum est: nam hoc modo singuli actus cuiuscunque communicationis erunt peccata mortalia, quia iam transeunt in aliud genus criminose communicationis. Si autem intelligit talem frequentiam secum asserre moraliter loquendo, illum effectum animandi excommunicatum, aut posse esse impedimentum graue ne resipiscat, admitti potest: confertque ad explicandam illius materiæ grauitatem.

Tertia limitatio fit, nisi specialiter, & publica auctoritate declaratum sit talem communicationem vitandam esse, vt spectantem in tali casu ad commune bonum, vel ad finem per censuram intentum. Quod fit quoties per iudicem augetur seu fertur censura contra participantes, vt in solutione vltimæ obiectionis magis explicabimus.

Obiectionibus satisfit.

Ex his ergo facile est ad singula obiecta respondere. Ad cap. Sacru. Diu. Thomas supra duplici ter responderi. Primo, quod ibi est sermo de communicatione in diuinis. Secundo, quod eadem est ratio peccati venialis quantum ad hoc, vt propter metum fieri non debeat, quod ibi erat intentum à Pontifice. Sed vtrique expositio difficultatem habet. Prior propter rationem factam, qua Pontifex absolute loquitur de communicatione. Posterior quia non declarat cur Pontifex in particulari de peccato mortali locutus fuerit, item, quia licet peccatum veniale non sit faciendum propter metum, si facta compositione adhuc tale sit, id est, si supposito metu malitiam venialem retineat, tamen saepe accidit, vt propter metum liceat facere actum, quem sine metu facere, esset peccatum veniale: quia metus fecit vt cessaret obligatio, & consequenter vt auferretur malitia. Quamuis autem hoc possit etiam contingere in mortali, tamen multo facilius, & ex leuiori metu potest id venire in veniali, quā in mortali: & ideo si Pontifex existimasset aliquam communicationem cum excommunicato esse tantum peccatum veniale, non recte intulisset non licere communicare cum excommunicato propter metum, quia propter nullam timorem licet peccare mortali. Quare supra textum illum exposui de illa communicatione, quæ non est mala, quia specialiter prohibita, sed quia intrinsecam habet malitiam, supposita dispositione, & actu hominis excommunicati: hæc enim non aufertur interueniente metu, licet minui possit propter diminutionem voluntarii, absolute tamen nunquam licet. Et hoc modo expositus ille textus nihil nobis obstat, vt ex supra notatis patet: & quoad hoc non refert, quod Pontifex absolute de excommunicatione loquatur, quia necessario intelligendus est iuxta materiam subiectam, & iuxta exigentiam rationis, quam adducit. Nunc vero vltimus addo, etiam si Pontifex absolute de communicatione cum excommunicato loquatur, nihil

in presenti obitare, quia non est dubium quin hæc communicatio ita absolute sumpta ex suo genere peccatum mortale sit, quod non excludit, quin in particulari ex leuitate materiæ possit esse veniale. Cum autem absolute est sermo de iis, quæ ex genere suo peccata mortalia sunt, simpliciter mortalia vocantur, vt furta, sacrilegia, &c. Ad hunc ergo modum locutus est Pontifex.

74 Et per hæc facile est respondere ad secundam & tertiam obiectionem: nam in utroque illorum textuum est sermo de communicatione in comuni, & ideo fit sermo de illa vt de re graui, & mortali ex suo genere. Addo in cap. *Exceptionem*, esse sermonem in particulari de excommunicatione forensi, quamuis ciuili, quæ grauior est, quàm vñualis, de qua loquimur: & ideo de gratitudine culpæ, quæ in illa communicatione intercedit, specialiter dicemus sectione sequenti. Textus ergo ille ad rem presentem non confert, eo vel maxime quod periculum animæ, non necessario restringendum est ad periculum mortis animæ, sed absolute dici potest de periculo conscientie, quæ per peccatum etiam veniale maculatur: & remota saltem dici potest periculum animæ, quatenus per venialia peccata disponitur quis ad grauiorem lapsum. Verba autem cap. *Si vere*, per sese obscura sunt in omni sententia: cum enim in casu illius textus communicatio inculpabilis esset, etiam venialiter, quid est quod Pontifex ait, *Cum dolore cordis & spe penitentia*, futuram fuisse licitam? Ad quid enim necessarius erat dolor cordis de relicta, aut quomodo potest spes penitentia actum iustificare? Immo repugnantia inuoluitur, cum de actu licito penitentia speranda dicitur. Et eandem difficultatem habet quod ibi dicitur *sub spe venia*: nam de relicta nulla est venia necessaria.

Exponitur Exceptio. Item.

Exponitur Si vere. Dicendum vero est sermonem pontificis in eo textu esse de quadam communicatione, quæ futura erat diuturna, & quasi in continua quadam societate, & ideo sine dubio fuisset materia grauis peccati, si voluntarie, & absque legitima causa excusante, eam quis amplecteretur. Et ad hoc significandum videtur Pontifex eo verborum pondere, ac repetitione in principio, & fine textus. Voluit item illos fideles monere, communicationem illam sustinendam potius fuisse inuoluntarie, quam voluntarie accipientem: & hoc significauit per verba, *Cum dolore, & amaritudine cordis*. Docuit etiam esse periculum expositam: nam tenebantur illi fideles communicare cum excommunicatis, quam minimum possent, & solum in iis rebus illis licebat, in quibus eam vitare non possent, vt ibidem dicitur, vnde cum futura esset frequens & familiaris, moraliter exposita erat periculo excedendi. Et propter hoc dicit, *Cum spe venia & penitentia*, scilicet cuiuscunque excessus, si forte committatur. Quem leuiorem futurum fuisse, significat fuisse sperandum, cum esset quasi coactus, & qui vix posset humano modo euitari.

15 Ad quartam obiectionem, receptissima sententia est, excommunicationem minorem propter veniale peccatum incurri: nam, licet illa poena ex parte bonorum, quibus priuat, grauis appareat: considerato tamen modo quo priuat, & facilitate, qua auferri potest, potius est leue quoddam grauamen, quam poena multum grauis: quod latius infra in propria disputatione de illa censura explicabimus. Propter Capitulum autem illud significauit, quidam simpliciter iurant regulam positam, vt locum non habeat in excommunicatione Papali: nam mortaliter peccare aiunt eum, qui cum excommunicato à Papa communicat, etiam in actibus huius communicationis, de qua nunc agimus. Sed hoc nullum habet fundamentum in textu; & ideo longe aliter illud in superioribus exposuimus, vel cum Abbate, & alius de excommunicatione in diuinis, adhibitis qui-

16 busdam conditionibus, quæ ex textu colliguntur, vel de communicatione in crimine cum Glossa ibi. Tandem, quod ultimo loco expendebatur de excommunicatione, quæ in participantibus ferri solet, à Canonistis ita breuiter expeditur, ideo esse tunc peccatum mortale, quia duplex inobedientia interuenit, scilicet iuris, & iudicis, & quia mitius agitur cum lege, quam cum homine. Sed hæc non satis declarant rem, quia duplex vinculum etiam diuersæ rationis, nedum eiusdem, non sufficit ad malitiam mortalem, si materia semper leuis permanet: & ideo in vltima limitatione adnotauit materiam, quæ secundum se leuis videtur, in aliquo casu posse esse grauiam in ordine ad finem à iudice intentum: quod necesse est interuenire quoties excommunicatio hæc in participantibus fertur. Et hinc ortum est, vt huiusmodi excommunicatio in participantibus ipso iure non feratur, sed semper ab homine, quia ius, cura in comuni feratur, solum respicit ea, quæ communia sunt: iudices vero particulares circumstantias expendere possunt. Propter quod etiam prudentissime nouo iure statutum est in cap. *Statutum*, de Sent. excom. in 6. vt huiusmodi excommunicatio non feratur à iudice in participantibus cum excommunicatis à se, nisi per sententiam specialem, & in personam certam, ac nominatam; & monitione canonica præmissa, & aliter lata nulla sit. Et ratio inlinuatur, quia nos tetigimus, vt si ex locutione, & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortior indueretur, possit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantem consimili damnare censuram. Ac si diceretur, vt possit iudex ex effectibus, & aliis circumstantiis expendere, ac talis actus dignus sit tali prohibitione, & censura.

busdam conditionibus, quæ ex textu colliguntur, vel de communicatione in crimine cum Glossa ibi.

Et per hæc etiam obiter declaratum est, quænam poena imposita sit in iure, ob hæc communicationem, est enim lata excommunicatio minor, vt constat, & non alia: nulla enim ex iure ostendi potest. Ac merito, quia pro culpa leuitate, ac necessitate illa poena satis est.

18 Quæ poena incurratur ob communicationem cum excommunicato.

SECTIO III.

Quibus modis excusetur à culpa ciuili communicatio cum excommunicato.

Errum est hanc communicationem ita esse culpabilem vt possit interdum rationabilem excusationem habere: quia cum non sit intrinsece mala, sed solum quia prohibita, non est dubium, quin multis modis excusari possit, tam ex parte excommunicati, quam ex parte eorum, qui cum ipso communicant. Et quidem ex parte excommunicati nullam inuenio in iure positam exceptionem, habent tamen in eo locum duæ illæ, quæ in superioribus tractatæ sunt, scilicet, ignorantia probabilis, quæ inaduerentiam, vel inconsiderationem etiam naturalem comprehendit, & necessitas, siue à natura, siue ex alio casu contingente, aut certe ex violentia eueniat. Nam, si in aliis communicationibus, quæ grauioribus sunt, & maioris obligationis locum habet duplex hic excusationis titulus, multo magis in presenti habebit. Neque hic plura addere oportet, cum superiora sufficiant, quæ hic seruata proportionem accommodanda sunt. Ex quo sequitur, eandem duplicem excusationem in participantibus cum excommunicato locum habere, nam & in eis multo facilius habere potest locum ignorantia excommunicationis alterius, quam in ipsomet excommunicato, & cum ille non sua culpa illa obligatione oneratus sit, facilius debet, vel potest ob necessitate, vel utilitatem propriam excusari. Hoc autem, quod sub hac generalitate ex ipso iure nature oritur, in iure Canonico ad leniendum rigorem excommunicationis,